

KS. SŁAWOMIR NOWOSAD
Instytut Teologii Moralnej KUL

SPRAWOZDANIE
ZE ŚWIATOWEGO KONGRESU TEOLOGÓW MORALISTÓW
(PADWA 8-11 LIPCA 2006 R.)

Od dłuższego czasu dojrzewała myśl o zorganizowaniu spotkania naukowego katolickich teologów moralistów w możliwie jak najszerszym gronie. Podczas gdy długą tradycję mają spotkania narodowe czy językowe teologów moralistów w wielu krajach, np. w Polsce, we Włoszech, USA czy Wielkiej Brytanii, czy też międzynarodowe spotkania teologów moralistów języka niemieckiego, które od kilkadziesiąt lat organizuje bp A. Laun, dotąd nie było konferencji kontynentalnych czy międzykontynentalnych. Właśnie w dniach 8-11 lipca 2006 r. w Padwie odbył się taki pierwszy światowy kongres katolickich teologów moralistów, który zgromadził ponad 420 przedstawicieli teologii moralnej z 68 państw ze wszystkich kontynentów. Przygotowania do konferencji trwały niemal cztery lata, a kierował nimi 11-osobowy międzynarodowy komitet organizacyjny, któremu przewodniczył James F. Keenan SJ, znany w USA moralista z bostońskiej Weston Jesuit School of Theology. Współorganizatorem była włoska Fundacja Lanza, znana nie tylko w Padwie ze swojego zaangażowania na rzecz badań nad tematyką etyczną, zwłaszcza bioetyczną.

Komitet organizacyjny przyjął, by konferencja objęła możliwie jak najszerszy obszar tematyczny, co umożliwiłoby zaangażowanie jak największej liczby uczestników. Stąd niezwykle intensywny przebieg konferencji przez pełne cztery dni, na co złożyło się kilkadziesiąt sesji roboczych. Kilka miało charakter globalny – były to spotkania plenarne dla wszystkich, inne miały wymiar kontynentalny, a pozostałe miały kształt sesji tematycznych – podejmowały szczegółowe, wybrane zagadnienia moralne. Wyjątkowo uroczysty charakter miała sesja inauguracyjna, która odbyła się w niezwykle szacownej Aula Magna Uniwersytetu Padewskiego, w której w latach 1592-1610 nauczał Galileusz, a gdzie studiowali m.in. tacy wielcy Polacy, jak Mikołaj Kopernik czy Jan Zamoyski, założyciel Zamościa – Padwy Północy. Obok zwyczajowych przemówień powitalnych rektora uniwersytetu, burmistrza Padwy i arcybiskupa A. Matiazzo, przedstawiono również trzy wykłady tematyczne. Profesorowie A. Papisca z Padwy i A. Cortina z Walencji oraz H. ten Have, dyrektor Komitetu Etycznego UNESCO z Paryża, poszukiwali odpowiedzi na centralne pytanie kongresowe: jak etyka teologiczna może odpowiedzieć na potrzeby dzisiejszego świata?

Nawiązując do *aggiornamento* Kościoła okresu soborowego, który podjął wysiłek nowego zrozumienia siebie samego, jak też i nowego odczytania swojego miejsca

i zadań we współczesnym świecie, zebrani w Padwie moralisci katolicycy postawili sobie pytanie o wyzwania, jakie stawia przed nimi świat początku XXI wieku. Mając świadomość swojego zakorzenienia w Kościele z jednej strony, równocześnie z drugiej strony dostrzegali zróżnicowanie sytuacji kulturowej, społecznej, ekonomicznej itp. różnych regionów świata i Kościołów lokalnych. Stąd zamierzeniem było także zapoznanie wszystkich z dominującymi zagadnieniami etycznymi tak w określonych rejonach świata, jak i z problemami o wymiarze powszechnym. Stąd sesje międzykontynentalne podjęły m.in. następujące tematy: hermeneutyka w kontekście źródeł etyki teologicznej; rozeznanie moralne a *sensus fidelium*; teologia moralna wobec pluralizmu kulturowego.

Pochodzący z różnych stron świata teologowie bardziej uświadamiali, jak teologia moralna staje wobec podobnych wyzwań pomimo kulturowego zróżnicowania kontynentów i państw. Z kolei gdy uwaga obrad zwracała się ku poszczególnym kontynentom, dawało się zauważyć, jakie problemy i zjawiska o charakterze moralnym są tam szczególnie ważne i domagają się reakcji Kościoła, a więc także teologów moralistów. Podczas panelu afrykańskiego tamtejsi moralisci (Wybrzeże Kości Słoniowej, Tanzania i Kongo) zwracali uwagę m.in. na ciągle niewystarczające zakorzenienie chrześcijaństwa w afrykańskiej kulturze (inkulturacja), na obecność historycznego doświadczenia niewolnictwa, marginalizację wielu grup ludzkich w procesie globalizacji, zniszczenie elit, trudny dialog międzyreligijny itp. Teologowie z Azji (Indie, Filipiny i Korea Płd.) akcentowali m.in. ambiwalentny charakter globalizacji, istnienie wielkich obszarów biedy, zniszczenie środowiska, korupcję, powszechność aborcji czy wielorakie problemy bioetyczne. Na liczne przejawy nieludzkiego wykluczenia całych społeczeństw, żyjących w skrajnej biedzie, zwracali uwagę zwłaszcza przedstawiciele krajów południowoamerykańskich (Brazylia, Meksyk, Chile). Mówili też o słabnącym autorytecie Kościoła, o szerzącym się kulturowym neoliberalizmie i indywidualizmie, o zmianach w rozumieniu i akceptacji tradycyjnych wartości itp. Z kolei panel północnoamerykański (USA, Kanada) ogniskował się wokół znaczenia pluralizmu kulturowego, konieczności dialogu i analizy nowych zjawisk w życiu społecznym. Natomiast w panelu europejskim M. Heimbach-Steins z Niemiec mówiła o ważnych w perspektywie moralnej politycznych i ekonomicznych aspektach jednoczenia się Europy; M. Vidal z Hiszpanii analizował posoborowy rozwój teologii moralnej i jej dzisiejszy kształt zwłaszcza w Hiszpanii, Włoszech i Francji w kontekście narastającej sekularyzacji i pluralizmu religijnego; P. Mazurkiewicz (UKSW, Warszawa) poddał analizie kilka niedawnych rezolucji Parlamentu Europejskiego, by wskazać występujące tam moralnie niepokojące tendencje do narzucania określonej wizji życia społecznego i ocen moralnych.

Każdego dnia odbywały się również sesje na temat wybranych, szczegółowych zagadnień z zakresu etyki stosowanej. Uczestnicy mieli do wyboru około 40. debat, gdzie stosunkowo najwięcej uwagi poświęcono takim zagadnieniom, jak na przykład problemy środowiska naturalnego, globalizacja, prawa człowieka, AIDS, niektóre szczegółowe kwestie bioetyczne, wojna, ludzka seksualność, małżeństwo i rodzina. Właśnie bioetyka i etyka społeczno-gospodarcza były najczęściej prezentowane i dyskutowane w poszczególnych grupach. Warto dodać, że nie pominięto również

kwestii o charakterze metodologicznym, jak zagadnienie metody w teologii moralnej, kazuistyka a sumienie czy znaczenie *Magisterium Ecclesiae* w teologii moralnej. Na tle całości obrad były to jednak dyskusje nieliczne, gdyż wyraźnie dominowała etyka praktyczna. W sesji poświęconej etyce środowiska naturalnego bezpośredni udział wziął ks. prof. Sławomir Nowosad, kierownik Katedry Teologii Moralnej Ekumenicznej KUL, który w swojej prezentacji mówił o znaczeniu właściwej antropologii dla zrozumienia i zaradzenia tzw. kwestii ekologicznej. Wskazał zwłaszcza na potrzebę właściwego odczytania prawdy o *imago Dei* dla zbudowania autentycznej wizji człowieka i jego powołania, ze zwróceniem uwagi na wymiar moralny i odpowiedzialność człowieka za całe stworzenie przed jego Stwórcą.

Trzeba podkreślić, że wielość poruszanych w Padwie tematów potwierdza, jak bogata jest współczesna refleksja teologicznomoralna w Kościele, a równocześnie jak nie jest to dostatecznie znane w wymiarze ogólnokościelnym czy światowym. Tym ważniejsze i ubogacające jest wsłuchiwanie się w głosy i wypowiedzi tych, którzy pochodzą z innych niż własne środowisk kulturowych. Spośród kilku języków kongresowych zdecydowanie dominował angielski, jakkolwiek słychać było także włoski, hiszpański i francuski. Jak zwykle bywa na takich sympozjach, szczególny walor miały również nieoficjalne spotkania, rozmowy i dyskusje, które w Padwie odbywały się między sesjami roboczymi każdego dnia na terenie gościnnego Collegio Antonianum, gdzie większość sesji miała miejsce. Takie rozmowy były tym cenniejsze, że wśród obecnych byli tacy znani teologowie moraliści, jak M. Vidal, E. Chiavacci, L. Lorenzetti, G. Angelini, P. Schotsman, E. Schockenhoff, J. Mahoney, B. Johnstone czy C. Curran. W tym kontekście trzeba z żalem zauważyć wyjątkowo ubogą obecność polskiego środowiska teologicznomoralnego – obok S. Nowosada (P. Mazurkiewicz jest politologiem) było jedynie dwóch doktorantów z KUL-u – P. Kulicki i M. Kolejak (Słowak!). Przy okazji warto podkreślić wysoką dyscyplinę obrad, gdzie pozwalano jedynie na 15-minutowe prezentacje, by umożliwić słuchaczom podjęcie dyskusji, komentowanie, a niejednokrotnie także krytyczne odniesienie się do wypowiedzi referentów. Dla całości obrazu strony merytorycznej kongresu należy dostrzec pewną liczbę referatów czy komentarzy, które nie zawsze współbrzmiały z oficjalnymi wypowiedziami Kościoła. Te dostrzegalne głosy krytyczne potwierdzają istnienie dość poważnego zróżnicowania, a może nawet i podziałów wśród katolickich teologów moralistów w skali światowej. Wydaje się również, że niektóre środowiska teologów moralistów (np. amerykańskie) były reprezentowane na kongresie dość jednostronnie właśnie przez ośrodki czy osoby znane jako jawnie krytyczne (krytykanckie?) czy niechętne *Magisterium*.

Jednocześnie z uznaniem trzeba podkreślić troskę organizatorów, by kongresowi nie zabrakło treści duchowych. Wszyscy zgromadzeni mieli okazję codziennego uczestnictwa we Mszy św., która była odprawiana w różnych językach. W niedzielę 9 lipca uroczystej Eucharystii w wielkiej, starożytnej bazylice św. Justyny przy Prato della Valle przewodniczył metropolita Padwy abp A. Mattiazzo. Ks. Arcybiskup wziął również udział w uroczystym bankiecie w seminarium padewskim, który był ostatnim akcentem czterodniowego święta moralistów zgromadzonych na lipcowym kongresie.

Padewski kongres katolickich teologów moralistów był pierwszym tak wielkim wydarzeniem, które zasługuje na miano globalnego. Tym większa wdzięczność dla organizatorów, że zdołali zgromadzić fundusze sięgające kilkuset tysięcy euro, by dużej liczbie uczestników (np. z Afryki, Azji czy Ameryki Płd.) w pełni pokryć koszty udziału w kongresie. Podczas ostatniego roboczego spotkania plenarnego uczestnicy niemal jednogłośnie wyrazili nadzieję, że za kilka lat znowu odbędzie się taka konferencja, która pozwoli katolickim teologom moralistom wspólnie na nowo spojrzeć na zmieniający się świat, na dokonania i odpowiedzialnie podjąć swoje zadania w służbie Kościołowi i człowiekowi. Wstępne ustalenia, już pokongresowe, wskazują na włoski Trydent jako miejsce kolejnego kongresu, który prawdopodobnie będzie miał miejsce w 2010 roku.